

Wat zijn effectieve onderwijsinterventies om de motivatie van leerlingen tijdens de schoolovergang in het voortgezet en hoger onderwijs te bevorderen?

Motivatie is een belangrijke factor in het doorlopen van een succesvolle schoolcarrière. De intrinsieke motivatie van leerlingen lijkt schoolresultaten te beïnvloeden (Komarraju et al., 2009) en door een gebrek aan motivatie bestaat de kans dat leerlingen (in het voortgezet onderwijs) voortijdig de school verlaten (Kennisrotonde, 2016). Vraag is welke factoren de motivatie kunnen beïnvloeden en met name ervoor kunnen zorgen, dat er een succesvolle schoolloopbaan is. Hierbij is de overgang van het voortgezet naar het beroepsgericht en hoger onderwijs een cruciaal moment. Welke onderwijsinterventies kunnen worden ingezet om de motivatie onder leerlingen te bevorderen, zodat de overgang naar het beroepsgericht en hoger onderwijs zo succesvol mogelijk verloopt?

1. Advies van de Inspectie van het onderwijs

De Inspectie van het Onderwijs (2019) heeft op basis van een literatuuronderzoek vier basisvoorwaarden met bijbehorende onderwijsinterventies geformuleerd, die de motivatie onder leerlingen van het voortgezet onderwijs kunnen bevorderen. Deze vier basisvoorwaarden zijn gebaseerd op de zelfdeterminatietheorie van Ryan en Deci (2000a; 200b) aangevuld met onderzoeken naar het bieden van veiligheid en zekerheid (OECD, 2016). Tabel 1 toont het overzicht van de basisvoorwaarden met bijbehorende onderwijsinterventies.

Tabel 1: Overzicht van basisvoorwaarden en bijbehorende onderwijsinterventies betreffende bevordering van motivatie van leerlingen in het voortgezet onderwijs volgens de Inspectie van het Onderwijs (2019, p. 13)

Basisvoorwaarde	Onderwijsinterventies
Veiligheid en zekerheid	1. De school zorgt voor een veilige omgeving met een ordelijk leerklimaat voor leerlingen
Competentie	2. Het onderwijs is doelgericht
	3. De school biedt een uitdagend leerstofaanbod
	4. De leerlingen worden gestimuleerd 'hogere denkvaardigheden' te gebruiken
	5. De leerlingen krijgen effectieve/constructieve feedback
	6. De school laat zien dat ze hoge verwachtingen heeft van leerlingen (kansenonderwijs)
	7. De leerlingen doen succeservaringen op
Verbondenheid	8. Er is sprake van een positieve relatie tussen school en leerlingen
Autonomie	9. De leerlingen hebben regie over hun leerproces
	10. De leerlingen hebben een perspectief op de toekomst

Onder 1742 leerlingen en 104 schoolleiders van 127 afdelingen van scholen is onderzocht of en hoe men tegemoet kwam aan deze onderwijsinterventies (Inspectie van het Onderwijs, 2019). Op basis van de onderzoeksresultaten formuleerde de Inspectie van het Onderwijs (2019, p. 5) zes 'aangrijpingspunten' voor de lessen en het aanbod om de motivatie onder leerlingen te bevorderen, te weten:

A. De lessen:

1. Uitspreken van en handelen naar hoge verwachtingen.
2. Duidelijk maken van welke vaardigheden of kennis de leerling leert en hoe de opdrachten daaraan bijdragen.

3. Geven van positieve feedback na een prestatie (op inhoud en versterken van gedrag).

B. Het aanbod:

4. Beroep doen op hogere denkvaardigheden (creëren, analyseren en evalueren).
5. Bieden van uitdagende lesstof op hoog en haalbaar niveau aansluitend bij interesses leerlingen.
6. Regie geven over inhoud van eigen leerproces van de leerlingen.

Dit sluit aan bij onderzoek dat aantoont, dat naast een goed pedagogisch-didactisch leerklimaat in de klas (betreffende veiligheid en mogelijkheid tot vragen stellen en fouten kunnen maken) zelfsturing, samenwerking tussen leerlingen, differentiatie en het laten aansluiten van opdrachten bij de leefwereld de motivatie van leerlingen bevorderen (Kennisrotonde, 2018).

2. Impact van extra begeleiding van de schoolloopbaan en schoolovergang

Extra inzet op de begeleiding van de schoolloopbaan en de schoolovergang lijkt positieve effecten voor leerlingen te hebben. Onderzoek van Stipanovic et al. (2017) onder leerlingen in het voortgezet onderwijs laat zien, dat de combinatie van een loopbaantraject met bijbehorende counseling ervoor kan zorgen, dat onder andere de motivatie van leerlingen om hun school af te maken naast de bereidheid en interesse om meer uitdagende cursussen te volgen worden bevorderd.

Naast de eerdergenoemde specifieke onderwijsgerelateerde interventies kan extra ondersteuning vanuit de omgeving ook een positieve invloed op de motivatie hebben. Onderzoek van Józsa et al. (2019) toont namelijk aan, dat ook de rol van de ouders van belang is. Zorg en warmte naast ondersteuning van autonomie en wilskrachtig functioneren zorgen voor een verhoogde motivatie. Maar ook begeleiding van anderen kan voor een positieve stimulans zorgen. Resultaten van een onderzoek naar mentoring, laten zien, dat door vrijwillige inzet van jonge studenten en werkenden de motivatie van leerlingen wordt vergroot (Hanhart, 2011). Bij mentoring worden deze 'mentors' ingezet om leerlingen te ondersteunen bij onvoldoende prestaties of onderbenutting van capaciteiten.

3. Extra aandacht voor de schoolovergang (waarvan invloed met motivatie niet direct is aangetoond)

Daarnaast is er weinig tot vrijwel geen onderzoek gedaan betreffende onderwijsinterventies specifiek gericht op de overgang van het voortgezet onderwijs naar het hoger onderwijs, die de motivatie van leerlingen kan bevorderen. Er is echter wel een studie gedaan betreffende de overgang van het mbo naar het hbo. Deze uitkomsten kunnen mogelijk interessant zijn voor de overgang van het voortgezet onderwijs naar het hoger onderwijs.

Extra aandacht voor de schoolovergang lijkt een positieve uitwerking te hebben. Onderzoek naar de impact en werking van een generieke doorstroommodule mbo – hbo (ter oriëntatie op het hbo en bijbehorende noodzakelijke competenties) laat zien, dat studenten ervaren dat ze daardoor zich beter kunnen voorbereiden op het hbo en vaker hun studiekeuze maken, daar zekerder van zijn en een beter beeld hebben van de betreffende opleiding(en) (Vervoort et al., 2018). Hierbij wordt wel duidelijk, dat de volgende zaken voor invulling van een doorstroommodule van belang zijn:

- Helderheid over doel en gewicht (waarbij duidelijk wordt dat het meer betreft dan sec de ondersteuning voor het maken van een studiekeuze).
- Accentueren van de voorbereiding op het werken in de vervolgopleiding en de bijbehorende overstap.
- Insteken als kennismaking met de vervolgopleiding met voldoende kennismakingsmomenten.
- Structurele inbedding in de onderwijsstructuur in samenwerking met de regionale partners.
- Waarborging van een gemotiveerde vrijwillige deelname.
- Aandacht schenken aan generieke onderdelen.

Met deze aandachtspunten zou rekening moeten worden gehouden als men een vergelijkbare onderwijsinterventie faciliteert om de overgang van het voortgezet onderwijs naar het hoger onderwijs te optimaliseren.

Geraadpleegde bronnen

- Hanhart, M. (2011). [*Mentoring in het onderwijs: Een vervolgonderzoek naar de effectiviteit van het mentorproject van Palet.*](#) Tilburg: Universiteit van Tilburg.
- Inspectie van het Onderwijs. (2019). [*Motivatie om te leren: Motiverende kenmerken van het voortgezet onderwijs.*](#) Utrecht: Inspectie van het Onderwijs.
- Józsa, K., Kis, N. & Barrett K.C. (2019). Mastery motivation, parenting, and school achievement among Hungarian adolescents. *European Journal of Psychology of Education, 34*, p. 317-339.
- Kennisrotonde. (2016). [*Wat is er bekend over de didactische strategieën waarmee docenten de motivatie en leergierigheid bij mbo studenten positief kunnen beïnvloeden?*](#) (KR. 007). Den Haag: Kennisrotonde.
- Kennisrotonde. (2018). [*Welke didactische aanpak van een onderwijsprogramma gericht op brede-talentontwikkeling heeft een positief effect op de ontwikkeling van motivatie voor school van de leerlingen?*](#) (KR. 288). Den Haag: Kennisrotonde.
- Komaraju, M., Karau, S.J. & Schmeck, R.R. (2009). [*Role of the Big Five personality traits in predicting college students' academic motivation and achievement.*](#) *Learning and Individual Differences, 19*(1), 47-52.
- OECD. (2016). [*PISA 2015 results \(Volume I\): Excellence and equity in education, PISA.*](#) Paris: OECD Publishing.
- Ryan, R. M. & Deci, E.L. (2000a). [*Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being.*](#) *American Psychologist, 55*, 68-78.
- Ryan, R.M. & Deci, E.L. (2000b). [*Intrinsic and extrinsic motivations: Classic definitions and new directions.*](#) *Contemporary educational psychology, 25*, 54-67.
- Stipanovic, N. & Stringfield, S. & Witherell E. (2017). The Influence of a Career Pathways Model and Career Counseling on Students' Career and Academic Self-Efficacy. *Peabody Journal of Education, 92*, 209-221.
- Vervoort, M., Van Diepen & Elffers, L. (2018). [*We staan aan de wieg van iets moois: Eerste ervaringen en opbrengsten van het Keuzedeel Voorbereiding hbo.*](#) Amsterdam: Lectoraat Beroepsonderwijs, Hogeschool van Amsterdam.